

El llenguatge

Llenguatge i caràcter

Fer deduccions, treure conseqüències lògiques sobre el caràcter d'una comunitat a partir de certs aspectes o fenòmens del seu llenguatge, és un exercici tan llaminer i temptador com exposat i perillós. Sempre n'hi ha que s'hi veuen amb cor i fan via per aquest camí, amb alegre desimboltura, però els resultats a què arriben no ens semblen, generalment, gaire dignes de tenir en compte. ¿Es que hi ha realment una relació entre el nostre tarannà, amant de la concreció, de la precisió, i certes estructures lingüístiques, com és ara la de la frase? En tinc molts, parlant, per exemple, de llibres, més concreta i precisa que l'equivalent del castellà, que es limita a dir «Tengo muchos»? Només cal veure com aquesta superior «concreció» del català despareix tot seguit que els elements gramaticals referits a llibres deixen d'exercir la funció de complement directe del verb: Molts són del meu pare, Vam parlar de molts.

La paremiologia —l'estudi dels proverbis, locucions i frases fetes— pot arribar a conclusions interessants sobre el caràcter d'un poble i sobre diversos aspectes de la seva etnografia: costums, creences, formes de vida, etc., ja que són justament moltes d'aquestes manifestacions les que han originat la rica fraseologia popular, amb tot un sistema de similis, comparacions, analogies, generalitzacions, etc. Frases com perdre la carta de navegar, haver-hi mala maror, anar a tot drap, etc., evidencien, en el poble que les ha creades, una necessària tradició marinera. Ara: ¿podem dir que una frase com tenir mala peça al teler demostra la importància que ha tingut entre nosaltres la indústria tèxtil? Caldria, si de cas, aduir-ne un bon aplec de similars. En un recent article sobre la història del conreu del blat llegim que l'ús del mot pa com a sinònim d'aliment en el llenguatge popular demostra clarament la importància decisiva d'aquest menjar en la nostra alimentació tradicional. L'afirmació és incontrovertible.

En canvi, ens semblen totalment desproveïdes de valor les conclusions sobre el nostre caràcter —seriem un poble de farts de mena— a què algú arriba a partir de la relativa abundància de frases fetes relacionades amb el menjar. En trobaríem també una bona mostra de semblants en tots els altres refranys i repertoris fraseològics. Menjar —o a la seva necessitat— és un fet tan elemental que no és gens estrany que hagi originat una abundant i variada fraseologia popular. El temps —la meteorologia— ens permetria igualment un bell aplec paremiològic. No n'hauríem de concloure, però, que els catalans som un poble particularment obsedit pel fred i la calor, la pluja, la bonança i el vent fresquet de tramuntana.

Albert Jané